

Whanaungatanga Kāri ākonga 1

Tēnā koutou ākonga mā! He kāri ēnei hei whakahihiri i ngā whakaaro mō te ako i te kōrero nehe. Ko tā koutou he whiriwhiri i tētahi kaupapa, kātahi ka waihangahia e koutou tētahi/ ētahi rānei o ēnei:

- He rotarota
- He whakaari
- He whakaaturanga
- He topenga ataata
- He pikitia
- He pānui
- He kaupapa kē rānei, mā koutou ko ō koutou kaiako e whakatau.

Kia kaha rā! Kia auaha mai hoki!

Whanaungatanga Kāri ākonga 2

1. Whānau, hapū, iwi

- He aha te whanaungatanga ki waenganui i te whānau, te hapū me te iwi
- Te āhua o te whānau i mua
- Te āhua o te hapū i mua
- Te āhua o te iwi i mua

2. Ahurea kē

- He aha ngā hua o te pāhekohekotanga ki ahurea kē?
- Kei te mōhio rānei koe ki te reo o tētahi atu ahurea?
- Me pēhea te iwi Māori e manaaki ai i ahurea kē?

Whanaungatanga Kāri ākonga 3

3. Hangarau Matihiko

- Ngā hua o te hangarau ki te hāpai i te whanaungatanga
- Ngā momo rawa matihiko kia pāhekoheko tētahi ki tētahi
- Ngā hangarau o mua kia pāhekoheko ki tētahi atu

4. Ngāi Māori ki te ao

- Ngā haereere a te Māori ki te ao whānui i ngā wā o mua
- Te manaaki i ō tātou whanaunga e noho ana ki tāwhai
- Ngā tini take ka haereere te Māori ki tāwhai

Whanaungatanga Kāri ākonga 4

5. Ka tūponohia atu ki te raru

- He painga kei te whanaungatanga, he uauatanga hoki i ētahi wā
- Me aha te tangata ki te whakatika i ngā raru?
- He aha ētahi ara whakatau raru i ngā wā o mua?

6. Te āwhina i tētahi atu

- He tino taonga te whanaungatanga ki te Māori
- He aha ngā hua o te whanaungatanga?
- He aha te tikanga o te whakataukī nei, mā pango, mā whero ka rapa te whai?

7. NCEA

- I a koutou mahi NCEA whakaarohipa ngā hāngaitanga ki tēnei mea, te *Whanaungatanga*.

Turangawaewae Kāri ākonga 1

Tēnā koutou ākonga mā! He kāri ēnei hei whakahihiri i ngā whakaaro mō te ako i te kōrero nehe. Ko tā koutou he whiriwhiri i tētahi kaupapa, kātahi ka waihangahia e koutou tētahi/ ētahi rānei o ēnei:

- He rotarota
- He whakaari
- He whakaaturanga
- He topenga ataata
- He pikitia
- He pānui
- He kaupapa kē rānei, mā koutou ko ō koutou kaiako e whakatau.

Kia kaha rā! Kia auaha mai hoki!

Turangawaewae Kāri ākonga 2

---

1. He mahere whenua

- Kei hea ō koutou tūrangawaewae?
- Kei hei koutou ko tō whānau e noho ana?
- Ko hea tō marae? He tata ki tō wāhi noho?

2. He manene

- He aha ētahi tikanga manaaki manene?
- He aha ngā take e hūnuku mai ana ngā manene ki Aotearoa?
- He aha te āhua o te kāinga tūturu o te manene?

Turangawaewae Kāri ākonga 3

3. Te tūrangawaewae ki whenua kē

- E tika ana kia whai tūrangawaewae te tangata ki whenua kē?
- He āhuatanga Māori anake te tūrangawaewae?
- Me pēhea te tangata e hāpai ai i te mana o te tangata whenua?

4. Ngā rawa me te rawa kore

- He aha ngā tini take ka noho rawe kore te tangata?
- He whenua Māori e puritia tonutia ana e tō whānau?
- He aha ngā mata rau o tēnei mea, te rawa?

Turangawaewae Kāri ākonga 4

5. Ka mate kāinga tahi, ka ora kāinga rua

- He aha te tino tikanga o te whakataukī nei?
- E hia ō kāinga? Hei tauira., kīa ai te whare o tō kuia tō kāinga?
- He hua rānei o te noho kāinga tahi? Ka pēhea ngā papa kāinga?

6. Te āhuarangi

- He aha ngā tū pānga o te āhuarangi ki tō tūrangawaewae?
- Ka pēhea te āhuarangi huri ki tō rohe?
- He aha ngā pānga o te āhuarangi huri ki ngā whanaunga o Te Moana-nui-a-Kiwa?

7. NCEA

- I a koutou mahi NCEA whakaaro hia ngā hāngaitanga ki tēnei mea, te *Tūrangawaewae*.

Kāri ākonga

TURANGAWAEWA

Mana Motuhake Kāri ākonga 1

Tēnā koutou ākonga mā! He kāri ēnei hei whakahihiri i ngā whakaaro mō te ako i te kōrero nehe. Ko tā koutou he whiriwhiri i tētahi kaupapa, kātahi ka waihangahia e koutou tētahi/ ētahi rānei o ēnei:

- He rotarota
- He whakaari
- He whakaaturanga
- He topenga ataata
- He pikitia
- He pānui
- He kaupapa kē rānei, mā koutou ko ō koutou kaiako e whakatau.

Kia kaha rā! Kia auaha mai hoki!

Mana Motuhake Kāri ākonga 2

---

1. Mana tangata

- He aha te mana tangata?
- Me pēhea ahau e manaaki ai i te mana o tētahi atu?
- I pēhea ōku tūpuna i manaaki i te mana o tētahi atu?

2. Ngā nekehanga o te ao Māori

- Te noho ki te tāone
- Te noho ki tuawhenua
- Te noho ki tāwhai
- Te hūnuku i te kāinga ki rohe kē

Kāri ākonga

MANA MOTUHAKE

Mana Motuhake Kāri ākonga 3

---

3. Ka whawhai tonu tātou

- Ngā porotēhe o te ao Māori
- Ngā tini mata o te whawhai
- Te ātete, te mau i te mana Māori motuhake

4. He mana motuhake tō ia tangata

- He mana tō tēnā, tō tēnā, he rerekē, he motuhake
- He mana ū ngā iwi katoa
- He rerekē te mana o ēnei rā ki te mana o mua?

Mana Motuhake Kāri ākonga 4

---

5. Tiakina te whakapapa!

- Ngā kaipakihi o te wā mohoao

6. Te ao tōrangapū

- He aha te wāhi ki te Kāwanatanga ki te hāpai i te mana motuhake?
- He aha ngā hua o ngā mahi o ngā Minita Māori ki a tātou?
- He aha ngā momo urupare a ngā iwi Māori ki te Kāwanatanga i roto i ngā tau?

7. NCEA

- I a koutou mahi NCEA whakaarohipa ngā hāngaitanga ki tēnei mea, te *Mana Motuhake*.

Kāri ākonga

MANA MOTUHAKE

Kaitiakitanga Kāri ākonga 1

Tēnā koutou ākonga mā! He kāri ēnei hei whakahihiri i ngā whakaaro mō te ako i te kōrero nehe. Ko tā koutou he whiriwhiri i tētahi kaupapa, kātahi ka waihangahia e koutou tētahi/ ētahi rānei o ēnei:

- He rotarota
- He whakaari
- He whakaaturanga
- He topenga ataata
- He pikitia
- He pānui
- He kaupapa kē rānei, mā koutou ko ō koutou kaiako e whakatau.

Kia kaha rā! Kia auaha mai hoki!

Kaitiakitanga Kāri ākonga 2

---

1. Kaitiakitanga

- He aha te kai-tiaki?
- Ngā mātāpono o te kaitiakitanga
- He aha ētahi haepapa o te kaitiaki?

2. He tipua, he taniwhā

- He taniwhā, he tipua kei tō rohe?
- He aha tōna āhua? He rākau, he manu, he aha rānei?
- He aha ūnā pūmanawa, ūnā uara, ūnā haepapa?

Kaitiakitanga Kāri ākonga 3

---

3. Kia haumaru!

- Ko wai ngā atua ka tiaki i a tātou?
- He aha ngā tikanga Māori hei tiaki i a tātou?
- Me pēhea ahau e whakahaumaru ai i tētahi atu?

4. Ngā iwi o te ao

- Ka aha ētahi atu iwi o te ao ki te tiaki i ō rātou taonga/rawa?
- He aha ngā rerekētanga ki te iwi Māori ki Aotearoa?

Kaitiakitanga Kāri ākonga 4

---

5. Tiakina te whenua!

- Te para kore, te tukutuku rua
- Iaha ōku tupuna ki te tiaki i te whenua?
- Ki te kore tātou e tiaki i te whenua ka aha?

6. Me aha e kīia ai ahau he kaitiaki?

- He aha ngā haepapa a te kaitiaki?
- Te manaaki i te ahikā
- He aha te utu o te kore tiaki?

7. NCEA

- I a koutou mahi NCEA whakaaro hia ngā hāngaitanga ki tēnei mea, te *Kaitiakitanga*.

Kāri ākonga

KAITIAKITANGA

Whakapapa Kāri ākonga 1

Tēnā koutou ākonga mā! He kāri ēnei hei whakahihiri i ngā whakaaro mō te ako i te kōrero nehe. Ko tā koutou he whiriwhiri i tētahi kaupapa, kātahi ka waihangahia e koutou tētahi/ ētahi rānei o ēnei:

- He rotarota
- He whakaari
- He whakaaturanga
- He topenga ataata
- He pikitia
- He pānui
- He kaupapa kē rānei, mā koutou ko ō koutou kaiako e whakatau.

Kia kaha rā! Kia auaha mai hoki!

Whakapapa Kāri ākonga 2

1. Kō wai au?

- Ko wai ōku tūpuna?
- Ko wai ōku mātua?
- Ko wai ū rāua mātua?
- Ko wai ū ōku kaumātua?

2. Aku tini hononga

- Ngā hononga ki whānau
- Ngā hononga ki te hapū, ki te iwi
- Ngā hononga ki ngā hapori
- Nga hononga ki ngā hoa

Whakapapa Kāri ākonga 3

3. Tangata Rongonui

- Āna mahi – he aha i rongonui ai?
- Ōna pūmanawa
- Ōna uara

4. He hirahira te ingoa

- He tapu te ingoa
- He mana nui tō te ingoa
- I ahu mai tō ingoa i hea, i a wai rānei?

Whakapapa Kāri ākonga 4

5. Tiakina te whakapapa!

- Mate urutā/ngā māuiuitanga
- Ngā tohe e pupuru ai te whenua mō ngā uri whakatipu
- Te taki whakapapa
- Ngā kōrero ka tuku iho mā ngā mōteatea, karakia, waiata

6. Te whakapapa o ngā takunetanga o te ao Māori

- Ngā kaupapa ā-iwi, pēnei i te Koroneihana, i te 18 me te 19 ki Parihaka
- Matariki me Puanga
- Manu Kōrero
- Te Matatini

7. NCEA

- I a koutou mahi NCEA whakaaro hia ngā hāngaitanga ki tēnei mea, te *Whakapapa*.